

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17.12.2008, sp. zn. 25 Cdo 2883/2006, ECLI:CZ:NS:2008:25.CDO.2883.2006.1

Číslo: 98/2009

Právní věta: Formou tzv. eventuálního petitu lze uplatnit právo se samostatným skutkovým základem. Počátek běhu subjektivní promlčecí doby k uplatnění nároku na náhradu škody formou tzv. eventuálního petitu v žalobě o vydání věci se neváže k okamžiku, kdy se poškozený dozvěděl, že mu byla věc odcizena a kým, nýbrž až k okamžiku, kdy se dozvěděl, že škůdce věc již nemá.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 17.12.2008

Spisová značka: 25 Cdo 2883/2006

Číslo rozhodnutí: 98

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Návrh na zahájení řízení, Promlčení

Předpisy: § 106 odst. 1 předpisu č. 99/1963Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobce se (po změně, rozšíření a částečném zpětvzetí žaloby v průběhu řízení) domáhal vůči žalovanému vydání v žalobě specifikovaných věcí nebo náhrady škody s odůvodněním, že žalovaný mu v období od 13. 10. 1992 do 26. 10. 1992, ve dnech 9. 1. 1993 a 15. 3. 1993 a během září roku 1994 z rodinného domu, kam se přestěhoval za svou manželkou, a přilehlého zahradního domku tyto věci odcizil.

Městský soud v Praze usnesením ze dne 10. 6. 2002 zrušil částečný rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 11. 2. 2002, kterým byla žaloba na vydání ve výroku specifikovaných věcí nebo zaplacení 2 753 729 Kč zamítnuta, a věc mu vrátil k dalšímu řízení s výtkou, že soud prvního stupně zamítl žalobu z důvodu promlčení, ačkoliv vlastnické právo je nepromlčitelné.

Obvodní soud pro Prahu 4 usnesením ze dne 19. 12. 2003 řízení ohledně vydání všech věcí pro zpětvzetí žaloby zastavil; předmětem řízení tak zůstal nárok na náhradu škody ve výši 2 888 428 Kč. Částečným rozsudkem ze dne 9. 11. 2004 O b v o d n í s o u d pro Prahu 4 žalobu na zaplacení 2 691 858 Kč s 23% úrokem z prodlení od 21. 9. 1998 do zaplacení zamítl s tím, že o zbývající části předmětu řízení, tj. o částce 196 570 Kč s 23% úrokem z prodlení od 21. 9. 1998 do zaplacení, a o náhradě nákladů řízení bude rozhodnuto v konečném rozsudku. Vyšel ze zjištění, že proti žalovanému bylo vedeno trestní stíhání mimo jiné pro trestný čin krádeže, kterého se měl dopustit v době od 13. 10. 1992 do 26. 10. 1992, ve dnech 9. 1. 1993 a 15. 3. 1993 a v září roku 1994 do 1. 10.

1994 tím, že se měl vloupat do prvního patra rodinného domu obývaného žalobcem a jeho manželkou (bývalou manželkou žalovaného) a odnést z něj žalobcovy movité věci. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 21. 5. 1997 zprostil žalovaného obžaloby, neboť nebylo prokázáno, že se staly skutky, pro které byl stíhán; usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 9. 1997 byl žalobce se svým nárokem na náhradu škody odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních. Během vyšetřování se žalobce připojil k trestnímu řízení s nárokem na náhradu škody za věci odcizené v době od 13. 10. 1992 do 26. 10. 1992 ve výši 199 200 Kč, a to při výslechu na Policii ČR dne 21. 1. 1993, za věci odcizené dne 9. 1. 1993 ve výši 32 000 Kč při výslechu dne 3. 3. 1993; dne 23. 1. 1995 do protokolu o výslechu uvedl, že se připojuje k trestnímu řízení s nárokem na náhradu škody, aniž by uvedl výši této škody, a dne 23. 9. 1996 se při hlavním líčení před zahájením dokazování připojil s nárokem na náhradu škody v celkové výši 5 500 000 Kč, přičemž do trestního spisu založil vyčíslení škody způsobené odcizením věcí za všechna období. K samotnému vzniku škody soud prvního stupně zjistil, že dne 29. 10. 1992 žalobce zjistil odcizení některých věcí s důvodným podezřením, že pachatelem je žalovaný, dne 9. 1. 1993 viděl žalovaného, jak vyhazuje jeho věci z domu a dne 10. 2. 1993 osobně za asistence Policie ČR zjistil, které věci byly odcizeny a které poškozeny či zničeny, dne 15. 3. 1993 žalobce přistihl žalovaného, jak vchází do domu, a současně se seznámil s celkovou situací a rozsahem krádeže, poslední odcizení věcí pak žalobce zjistil dne 24. 10. 1994. Na základě takto zjištěného skutkového stavu soud prvního stupně dospěl k závěru, že škoda vznikala ve čtyřech různých časových obdobích, že o jejím vzniku a o tom, kdo za ní odpovídá, se žalobce dovídal postupně a postupně se rovněž připojoval s nároky na náhradu škody k trestnímu řízení; soud prvního stupně tak dovodil, že část uplatněného nároku na náhradu škody způsobené odcizením věcí dne 15. 3. 1993 a v období od září roku 1994 do 1. 10. 1994 je promlčena, proto o ní rozhodl částečným rozsudkem. Žalobce se o odcizení věcí žalovaným dne 15. 3. 1993 dozvěděl téhož dne, neboť přistihl žalovaného při vniknutí do domu, a seznámil se též s rozsahem škody; od 15. 3. 1993 proto počala běžet dvouletá subjektivní promlčecí doba, která uplynula 15. 3. 1995, zatímco žalobce nárok uplatnil u soudu v rámci adhezního řízení (celkovou škodu vyčísлил částkou 5 500 000 Kč) až dne 23. 9. 1996, tedy po jejím uplynutí. O odcizení věcí žalovaným v období září roku 1994 do 1. 10. 1994 se žalobce dozvěděl dne 24. 10. 1994, jak vyplývá z trestního spisu; u tohoto nároku je pro stavení běhu promlčecí doby rozhodující den 23. 9. 1996, kdy jej žalobce uplatnil u soudu v adhezním řízení, a to ještě před uplynutím promlčecí doby, a v řízení pak řádně pokračoval až do 10. 9. 1997, kdy byl usnesením Vrchního soudu v Praze se svým nárokem odkázán na občanskoprávní řízení; od této doby běh zbývající (zhruba měsíční) promlčecí doby pokračoval. Uplatnil-li žalobce tento nárok v občanskoprávním řízení až žalobou dne 21. 9. 1998, tedy po více jak jednom roce od skončení trestního stíhání, je nárok promlčen. Pokud pak žalobce tvrdí, že se připojil s nárokem na náhradu škody k trestnímu řízení dne 21. 1. 1993 a dne 3. 3. 1993, jedná se o škodu způsobenou odcizením věcí v období od 13. 10. 1992 do 26. 10. 1992 a dne 9. 1. 1993, tj. o část nároku nezahrnutého do tohoto rozhodnutí, a pokud dne 23. 1. 1995 do protokolu o výslechu žalobce uvedl, že se připojuje k trestnímu řízení s nárokem na náhradu škody, aniž by specifikoval výši této škody, nejedná se o řádné uplatnění nároku ve smyslu § 43 odst. 3 tr. ř.

K odvolání žalobce M ě s t s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 18. 10. 2005 rozsudek soudu prvního stupně v napadeném zamítavém výroku potvrdil. Vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně a ztotožnil se i s jeho právním závěrem, že k uplatnění nároku žalobce na náhradu škody, způsobené odcizením věcí dne 15. 3. 1993 a během září roku 1994, došlo až po uplynutí promlčecí doby stanovené § 106 obč. zák. (žaloba na vydání věcí byla vzata zpět a právo na náhradu škody není právem vlastnickým, nýbrž právem, které se od vlastnického práva pouze odvozuje, jako takové je tedy promlčitelné). K námitkám týkajícím se počátku promlčení odvolací soud uvedl, že běh subjektivní promlčecí doby nelze posouvat až do chvíle, kdy je výše škody finančně vyčíslena, neboť vznik a rozsah škody byl žalobci zřejmý již po jejím zjištění, a na její běh nemá vliv ani skutečnost, že žalobce podal žalobu jak na vydání věcí, tak na náhradu škody, avšak z důvodu důkazní nouze vzal reivindikační žalobu zpět. Tvzení žalobce, že se připojil k trestnímu stíhání s náhradou škody již dne

21. 1. 1993, popř. dne 3. 3. 1993, není správné, neboť nárok ve smyslu § 43 tr. ř. nemůže poškozený uplatnit dříve, než škoda vznikla, tedy před 15. 3. 1993, a prohlášení žalobce při dokončení výslechu dne 23. 1. 1995 nelze pro jeho naprostou nekonkrétnost považovat za řádné uplatnění práva. V případě prvního skutku žalovaného tedy subjektivní i objektivní promlčecí doba uplynula ještě před připojením se k trestnímu řízení při hlavním líčení dne 23. 9. 1996 (úvahy o desetileté promlčecí době v případě, že žalovaný byl zproštěn obžaloby, nejsou namístě). U druhého skutku sice subjektivní promlčecí doba v době uplatnění práva u soudu dne 23. 9. 1996 ještě neuplynula, její běh pokračoval po skončení trestního řízení, avšak skončil dříve, než byla žaloba v této věci podána.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost dovozuje z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., a odkazuje na důvody uvedené v jeho odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně, přičemž k prokázání důvodů dovolání navrhuje provedení důkazu spisem Městského soudu v Praze sp. zn. 4 T 17/95. Tvrdí, že se dozvěděl o skutečné škodě, kterou mu žalovaný způsobil protiprávním držením a nevydáním věcí, teprve dne 9. 12. 2003, tj. dne, kdy nabyl vědomost o tom, že žalovaný věci nemá a že mu vzniklo právo požadovat namísto vydání věcí jejich skutečnou reálnou cenu v penězích z titulu náhrady škody, proto téhož dne vzal žalobu na vydání věcí zpět. K promlčení práva na náhradu škody nemohlo dojít i z důvodu uplatnění desetileté, nikoliv dvouleté, promlčecí doby, neboť škoda byla podle žalobce způsobena úmyslným jednáním žalovaného (když odpojíl elektřinu a vodu do předmětné nemovitosti, čímž přinutil rodinu žalobce pobývat v náhradním ubytování, a poté se do domu několikrát vloupal a odcizil žalobcovy věci). Žalobce se řádně připojil jako poškozený k trestnímu řízení dne 21. 1. 1993 při výslechu do policejního protokolu a v zahájeném trestním řízení po celou dobu až do 30. 9. 1997 řádně pokračoval. Vloupání ze dne 15. 3. 1993 bylo žalobci oznámeno Policií ČR tentýž den telefonicky, v průběhu vyšetřování pak Policie ČR oznámila žalobci, že se žalovaný v době od září do 1. 10. 1994 opětovně vloupal do nemovitosti a že veškerý nábytek z bytu a ostatní věci prodal v bazaru v K. Přesné seznamy odcizených věcí ze všech vloupání byly předány soudním znalcům až v době ukončení výslechů, tedy po 23. 1. 1995, z čehož žalobce dovozuje, že mu do té doby nebyla známa výše škody v penězích. Proto je závěr nalézacích soudů, že ode dne odcizení věcí začala běžet promlčecí doba, nesprávný; v tyto dny žalobce věděl pouze to, že se žalovaný vloupal do předmětné nemovitosti a odcizil z ní věci žalobce, aniž by však věděl, jaké konkrétně. Kromě toho o reálné škodě se žalobce dozvěděl teprve v okamžiku, kdy zjistil, že žalovaný věci zpeněžil či je jinak využil, a nemůže mu je tak vydat; tehdy mu totiž vznikl namísto nároku na vydání věcí nárok na náhradu jejich ceny v penězích. O výši škody a jejím rozsahu se dozvěděl až doručením obžaloby v červnu roku 1996 a dne 23. 9. 1996 se připojil s nárokem na náhradu celkové škody ve výši 5 500 000 Kč do trestního řízení. Jestliže tedy první odcizení věcí žalobce zjistil dne 26. 10. 1992 a další pak v průběhu vyšetřování, kdy promlčecí doba neběžela a vyšetřování tvořilo jeden celek, promlčecí doba se v období od 21. 1. 1993 do 30. 9. 1997 stavěla, a jestliže pak dne 21. 9. 1998 žalobce uplatnil svůj nárok na vydání věcí nebo zaplacení náhrady škody u občanskoprávního soudu, k promlčení jeho nároku dojít nemohlo. Navrhuje proto, aby dovolací soud rozsudky soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalovaný ve vyjádření k dovolání zrekapituloval svá tvrzení učiněná v řízení před soudy obou stupňů a navrhl, aby bylo dovolání žalobce zamítnuto.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř. oprávněnou osobou – účastníkem řízení, dospěl k závěru, že dovolání je přípustné podle § 237 odst. 1

písm. c) o. s. ř. (i když předcházelo rozhodnutí soudu prvního stupně, které bylo zrušeno odvolacím soudem, nejedná se o případ přípustnosti podle § 237 odst. 1 písm. b/ o. s. ř., neboť soud prvního stupně rozhodl pokaždé stejně, tj. stejně posuzoval práva a povinnosti účastníků řízení tak, že žalobu zamítl), a to pro zásadní význam právní otázky, zda u nároku na náhradu škody způsobené odcizením věci lze vázat počátek běhu subjektivní promlčecí doby k okamžiku, kdy se poškozený dozvěděl, že škůdce již věc nemá a nelze tak vyhovět žalobě na vydání.

Nesprávné právní posouzení věci, které je zde jediným uplatnitelným důvodem dovolání (§ 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.), může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

Po právní stránce odvolací soud odůvodnil promlčení dvou nároků na náhradu škody způsobené odcizením věcí z bytu žalobce uplynutím subjektivní promlčecí doby, která počala běžet okamžikem, kdy se žalobce dozvěděl o vzniku škody, tj. v případě prvního odcizení věcí dnem 15. 3. 1993, kdy viděl, jak žalovaný vstupuje do žalobcova obydlí a odnáší jeho věci, a v případě odcizení věcí z období září roku 1994 do 1. 10. 1994 dnem 24. 10. 1994, jak sám dovolatel uvádí ve svém vyjádření ze dne 21. 11. 1994 učiněném v průběhu vyšetřování a založeném v trestním spise, a uplynula před podáním žaloby. Z toho důvodu odvolací soud nepovažoval za důležité, kdy se žalobce dozvěděl, že žalovaný věci nemá a nemůže je vrátit.

Podle § 106 odst. 1 obč. zák. právo na náhradu škody se promlčí za dva roky ode dne, kdy se poškozený dozví o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá. Podle odst. 2 tohoto ustanovení se nejpozději právo na náhradu škody promlčí za tři roky, a jde-li o škodu způsobenou úmyslně, za deset let ode dne, kdy došlo k události, z níž škoda vznikla; to neplatí, jde-li o škodu na zdraví.

Subjektivní promlčecí lhůta se odvíjí od doby, kdy má poškozený vědomost o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá. Její počátek se váže k okamžiku, kdy poškozený prokazatelně nabyl vědomost o tom, že na jeho úkor došlo ke škodě (nikoliv tedy jen o protiprávním úkonu či o škodné události) a kdo za ni odpovídá. To předpokládá, že se poškozený dozvěděl jak o tom, že mu vznikla majetková újma určitého druhu a rozsahu, kterou je možné objektivně vyjádřit v penězích, tak i o odpovědném subjektu. Dozvědět se o škodě znamená, že se poškozený dozví o majetkové újmě určitého druhu a rozsahu, kterou lze natolik objektivně vyčíslit v penězích, že lze právo na její náhradu důvodně uplatnit u soudu. Znalost poškozeného o osobě škůdce se pak váže k okamžiku, kdy obdržel informaci, na jejímž základě si může učinit úsudek, která konkrétní osoba je za škodu odpovědná (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 27. 9. 1974, sp. zn. [2 Cz 19/74](#), publikovaný pod č. 38 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1975, obdobně zhodnocení bývalého Nejvyššího soudu SSR ze dne 23. 11. 1983, sp. zn. [Cpj 10/83](#), publikované pod č. 3 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1984, rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 4. 2002, sp. zn. [33 Odo 477/2001](#), publikovaný v Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu pod C 1168, rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 1. 2004, sp. zn. [25 Cdo 61/2003](#), publikovaný v Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu pod C 2445).

Platí přitom, že právo na náhradu škody se promlčuje i tehdy, je-li uplatněno tzv. eventuálním petitem v žalobě na vydání věci, tj. jestliže zejména z důvodu procesní ekonomie se nárok na náhradu škody připojuje k vindikační žalobě požadavkem na zaplacení peněžité částky pro případ, že povinnost vydat věc nebude možno uložit proto, že žalovaný již věc nemá a že vlastníku nelze zajistit opětovné uchopení držby a obnovení výkonu vlastnických oprávnění k předmětné věci (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 3. 2001, sp. zn. [25 Cdo 2490/2000](#), publikovaný v Souboru rozhodnutí NS pod C 318). Ani v tomto případě požadavek na peněžité plnění nepřestává mít charakter nároku na náhradu škody, proto se promlčuje podle § 106 obč. zák. Počátek běhu subjektivní promlčecí doby se však neváže k okamžiku, kdy se poškozený dozvěděl, že mu byla věc

odcizena (a kým), nýbrž až k okamžiku, kdy zjistil, že proti škůdci nemůže uspět s vlastnickou žalobou na vydání, tj. že se snížil jeho majetkový stav (vznikla škoda) v důsledku toho, že škůdce věc již nemá; tehdy získal poškozený znalost o tom, že se nemůže domoci ochrany svých práv žalobou na vydání věci a že mu náleží pouze nárok na náhradu škody, který lze právě pro takový případ uplatnit i tzv. eventuálním petitum žaloby. Škoda spočívající v tom, že ten, kdo věc neoprávněně zadržoval, vlastníka o věc připravil a její ztrátou mu způsobil majetkovou újmu, vzniká právě okamžikem ztráty či zničení věci (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cdon 808/96, již zmíněný rozsudek sp. zn. [25 Cdo 2490/2000](#) či rozsudek téhož soudu ze dne 11. 4. 2001, sp. zn. [33 Cdo 1221/99](#), publikovaný v Souboru rozhodnutí NS pod C 405), proto subjektivní promlčecí doba nemůže začít běžet dříve, např. v okamžiku, kdy se poškozený dozví o odnětí věci určitou osobou, jak tomu bylo i v daném případě.

Bezpředmětná je naopak dovolací námitka, že žalovaný způsobil škodu úmyslně, neboť tato okolnost by měla vliv na délku objektivní promlčecí doby, avšak ani její případné prodloužení nemůže nic změnit na promlčení, pokud by před podáním žaloby marně uplynula doba subjektivní (srov. též usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 9. 2008, sp. zn. [25 Cdo 1586/2007](#)). K návrhu dovolatele, aby dovolací soud k prokázání důvodů dovolání provedl důkaz spisem Městského soudu v Praze sp. zn. 4 T 17/95, pak Nejvyšší soud podotýká, že důkaz tímto spisem byl proveden v nalézacím řízení, z něž soudy obou stupňů učinily potřebná skutková zjištění, k jejichž přezkoumání není dovolací soud s ohledem na přípustnost dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) – jak shora uvedeno – oprávněn, a jeho provedení neshledal potřebné ani k prokázání důvodů dovolání za situace, kdy jejich obsah je zřejmý a dovolací soud je může bez dalšího posoudit.

Protože právní názor odvolacího soudu ohledně počátku běhu subjektivní promlčecí doby není správný, je dovolání z hlediska uplatněného dovolacího důvodu podle § 241 odst. 2 písm. b) o. s. ř. důvodné. Dovolací soud proto rozsudek odvolacího soudu zrušil (§ 243b odst. 2, věta za středníkem, o. s. ř.), a protože důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na rozhodnutí soudu prvního stupně, byl zrušen i rozsudek soudu prvního stupně a věc mu byla vrácena k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3, věta druhá, o. s. ř.).